

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.—
četrt leta 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h

. dvakrat . . . 14 .
. trikrat . . . 12 .

za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne
stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega
Tovariša“ izide dne 14. junija 1918.

Obletnica zgodovinskega dne troimenskega jugoslovanskega naroda.

Dne 30. maja 1917 so poslanci Jugoslovanskega kluba podali v državnem zboru tole izjavo:

„Podpisani poslanci, ki so združeni v Jugoslovanskem klubu, izjavljajo, da zahtevajo na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vse zemlje monarhije, v katerih bivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo pod žezlom habsburško-lorenske dinastije v samostojno državno telo, ki boji prosto vsakega narodnega gospodstva tučev in ki boji zgrajeno na demokratičnem temelju. Za uresničenje te zahteve enotnega naroda bodo zastavili vse svoje sile.“

Dunaj, 30. maja 1917.

Dr. Baljak, dr. A. Gregorčič, dr. Krek, dr. Sesadič, dr. Fr. Jankovič, Šušteršič, Vjekoslav Spinčić, dr. Otokar Rybač, dr. Vl. Ravnihar, Evgen Jare, dr. Ivo Prodan, Janez Hladnik, Fran Pišek, Ivan Roškar, Jos. Gostinčar, Mihael Brenčič, dr. Korošec, dr. M. Laginja, dr. Karl Verstovšek, Fon, dr. A. Dulibič, dr. Benkovič, Juraj Biankini, dr. V. Ivčević, dr. A. Tresič-Pavičič, Fr. Demšar, Prof. I. V. Perič, dr. Josip Smolko, Jaklič, Josip vitez Pogačnik, dr. Lovro Pogačnik, dr. Melko Cingrija.

Ta izjava, znana majniška deklaracija, je globoko zapisana v dušo in srce slehernega Jugoslavana, ki mu je mar boljša in lepša bodočnost in svoboda našega rodu.

Nikdar še ni bilo močnejše ideje v jugoslovanskem narodu, nikdar enotnejše misli in želje kakor hrepenenje po samostojni državi pod vlado Karla I. Tako trdno in močno je vkoreninjena, tako globoko zasidrana ta ideja v nas vseh, da je ne izruje nobena sifa! Naj napejajo kruti naši sovražniki vse peklenke sile, naj postavijo vislice za vsakim voglom tja ob zagorskih kočah, zaman, pravica in resnica je zmagača še vselej in bo slavila zmago tudi pri nas! Seidlerji in Černini bodo prešli, narod ostane! Uresničenje majniške deklaracije je v nas samih, ne v sovražnikih! Delajmo za njeno uresničenje s tako vnemo, s tako vztrajnostjo, kakor smo delali v minulemu letu, pa dosežemo slejalprej svojo samostojnost in neodvisnost — svojo državo! Zato vsi na delo! Prvem veljaku in prirostemu delavcu po vseh jugoslovanskih pokrajinah bodi zjutraj prva misel in zvečer zadnji zdihljaj po uresničenju naše magne charte libertatum! Posebno je pa tebi, jugoslovanski učitelji, odprto in široko polje plodnosnega dela. Stopi pred našo mladino, vnemaj in navdušuj nežna njena srca za lepšo, boljše in svobodno bodočnost! Blagoslovljeno bodi tvoje delo! Kri in življenje za Jugoslavijo!

Škofov jubilej.

Dne 22. maja t. l. je minilo dvajset let, odkar je bil poklican na sedež ljubljanskega škofa Anton Bonaventura Jeglič — sin slovenske zemlje, največjejši služabnik svoje cerkve in svojega prepričanja. Pod sijajnim ornatom, ki počituje njegovo cerkveno dostojanstvo,

bije plemenito srce človeka, svečenika in Jugoslavana, ki je zavrglo vse posvetno bogastvo, samo da se je moglo popolnoma približati svojemu Učeniku, ki ni imel prostora, kamor bi položil glavo; samo da je moglo v dejanjih dokazati, koliko naj človek, podoba božja, služi svojim idealom in kako se naj ves žrtvuje svojemu narodu, ki je toliko bolj žrtev in ljubezni vreden, kolikor bednejša je njegova ek-sistenca!

Dogodki davnih in sedanjih časov nam govore, da niso našega naroda poznali drugače, nego vselej takrat, kadar so ga potrebovali. Iz njega so iztisnili in izželi vse, da niti razen golega uboštva ni ničesar ostalo. Naš narod poti krevavi znoj, naš narod hodi svojo križevno pot, naš narod molči žalostni del svojega rožnega venca! Kakor krvosesi preže nanj oblastniki tuje krvi in tuje jezika, da mu izpijejo sok življenja do zadnje kaplje, izčrpajo iz njega vse življenjske sile in potem na njegovih grobovih zavladajo naši zanjiji! Taki oblastniki se ščeperijo povsod, koder bi morali braniti čast in deliti pravico! Nam učiteljem ni treba gledati daleč — dovolj in preveč nam je, če se ozremo na c. kr. deželni šolski svet ljubljanski, kjer pašuje nemški plemič, ki so mu lakajji privrženci tistega nesrečnega človeka, ki se je k sreči odtrgal od ljubljanskega škofa, a še do danes na našo nesrečo gospodari deželni kranjski in hoče škodovati dobremu imenu in poštenju našega naroda!

Koliko zla in koliko krivic je prebilo naše učiteljstvo zaradi teh strašnih ljudi v dež. šolskem svetu in v deželnem odboru, to je znano tudi ljubljanskemu škofu! Podle in prodane duše so uživale to, kar bi šlo po zakonu značajnim, zaslužnejšim in starejšim tovarišem. Javna morala je bila tisočkrat opljuvana. Na stotine je zglede učiteljskih modovin, ki trpe pod moralnim in materialnim nezaslužnim pritiskom strašne muke, provzročene od zlobe in razdvijanosti narodovemu prokletstvu dozorelih nezgodnikov! Njihova žalostna zasluga je, da se je dostikrat molitev izpreverila v kletev, da se je gnev od posameznikov posplošil na ves stan, da je trpela duhovščina in cerkev, ker je garjeva ovca okužila hlev . . .

Vse to splošno in specialno gorje, ki se lije kakor ognjeno morje po vsej naši zemlji, je seglo ljubljanskemu vladiki tako globoko do srca, da je pustil vse ozire in se je — krepčan od ljubezni do Simu kršžanega in podžigan od ljubezni do naroda teptanega — postavil na čelo našim bojevnikom, ki hočejo svoje ljudstvo privedi v obljubljeno deželo — v Jugoslavijo! Hočejo in bodo! To je naša narodna vera!

Tako je postal ljubljanski vladika naš najpopularnejši mož; a silo, ki se je z njo pospel na knežji kamen naših narodnih borcev, mu je dala dvojna ljubezen — do Boga in domovine — ki se je zila v eni duši in v enem srcu do čudotvorne, vsepoživljajoče moči! In ta ljubezen vre na beli, jasni dan kakor studenec žive vode, da se umika malodušnost zaupanju, plahost samozavesti, strah pogumu. Lepšega danila si škof Jeglič ni mogel dati za svoj jubilej: Ves narod, tpeodin in vreden bodočnosti, stoji za njim, krščen v potokih solz in krvi, a utrjen v svoji veri od njegovega sijajnega zgleda!

Sovražniki narodove svobode in služabniki Judeževih tolarjev pa kujejo črne naklepe, ovajajo, brbajo po gnoju deman-canstva, kletev in podlosti, se penijo od častihlepčnosti po izgubljenem prvenstvu — a z vsemi temi in takimi hudobijami

dejanji samo dokazujejo, da so dogospodarili in da nam srebrna palica ljubljanskega škofa kaže pravo in edino pot rešitve! Ave!

In kakor en mož stoji danes tudi vse napredno učiteljstvo za njim! Da, imeli smo boje tudi z njim! A stali smo si nasproti kot močje, ki smo hoteli vsak po svoji najboljši vesti in vednosti pomagati svojemu ljudstvu! In vse, kar je ljubljanski vladika storil dobrega, plemenitega in velikega na katerikoli polju svojemu narodu, brez zadržka hvaležno priznavamo, od vsega srca veselji, da je stolica ljubljanskega škofa dala našemu narodu moža, ki ga iskreno ljubi in ki ni v najtežjem in najresnejšem času pozabil nanj! Materi domovini v dnevi strahote in trpljenja njenim s prisego zvestobe in z dejanji ljubezni lajša gorje!

Vse, kar storiš, premisli in presodi, ostani v srcu mlad in blag in čist; vodnica vsem dejanjem tvojim boji domovja sreča, naroda korist!

Tak je škof Anton Bonaventura — današnji dan in za vse bodoče čase naš prvi jugoslovanski cerkveni knez! Napredno učiteljstvo, ki kliče na skupno stanovsko in narodno delo vse pripadnike našega stana — doslej, žal, zaman! — se pridružuje njegovim čestilcem! Pozdravljen, ki si prišel v imenu Gospodovem! In hoc signo vicisti! —

Perspektiva mladih.

Javnost. — Šola. — Narodnost. — Slovanstvo. — Jugoslovanstvo. — Samozaveza. — Gospodarstvo. — Prosveta in kultura. — Politika. — Izvenstrankarstvo. — Socialno vprašanje. — Demokratizem. — Svetovno naziranje. — Sokolska ideja. — Stan in organizacije. — Vzajemnost in solidarnost.

Kdor plove brez smotra v svetovni reki, je izgubljen, ta služi le drugim za stroj; zato se moramo kmalu vprašati: ali imamo pravi smoter, pravi ideal, brez pravega ideala ni mogoče napredek. Kake ideale torej imamo? Masaryk

Ob času, bilo je leta 1901, ko so izdali nekateri prijatelji slovenskega naroda in mladine znano »Poslanico slovenski mladini«, da bi v njenem smislu in po njenem vodilu prenovili in prerodili slovenski narod, tedaj nekako se je pričelo tudi duševno-kulturno gibanje med slovenskimi učiteljskimi. — Danes so ti možje vsi že na svojih službenih mestih ali pa na bojnem polju!

Učiteljski naraščaj se je tedaj otre-sel vseh tradicionalnih navad in nazorov tedanjega dijaštva, ki je bilo okuženo po nemškem burševstvu in je videlo smoter svoj le v krokanju, zabavah in veselicah; pričel se je duševni in notranji prepod pri izvziru učiteljskega stanu.

Razvoj se je vršil v smislu nazorov navedene »Poslanice«, deloma pod vplivom narodno-radikalne struje, katere gibanje je globoko poseglo tudi v življenje učiteljskega, kakor splošno slovenskega dijaštva.

Tako je učiteljski naraščaj šel duševno svojo pot skupno z drugim slovenskim srednješolskim dijaštvom; a kmalu je uvidel, da se popolnoma jasno nikdar ne more uživati v skupno pot in se ne nag-niti ne na to in ne na ono stran, ker mu je manjkalo onih specifično stanovskih raz-

motrivanj in stremljenj, ki so mu neob-hodno potrebna za njega poznejše stanovsko življenje; posebno, ker je prehod od študija v stan precej nagel in ostane še vrzel splošne izobrazbe deloma v mnogih vprašanih prazna.

Postavil se je ta naraščaj na lastne noge in od tedaj naprej je dobilo duševno gibanje še močnejši tok. Sprva lokalno in centralno gibanje se je razširilo v vse kraje, kjer so slovenska učiteljska ter se je upoštevala ravnopravnost obeh spolov in uvidevši potrebo enake izobrazbe za oba spola, postavilo na najširši temelj in širilo idejo na obeh straneh. Specifičnost se je stališče napram javnosti na dveh abiturientskih sestankih in izcimil se je polagoma nekak program, v katerem so stanovska stremljenja združena s splošnimi stremljenji. Stališče, označeno v resolucijah na abiturientskih sestankih je našlo le deloma odmeva tudi med starejšim učiteljstvom in v organizaciji.

Ze se je začela pot k najširšemu nacionalnemu temelju in se je iskalo vezi vsega jugoslovanskega učiteljskega dijaštva, da bi se skupno dvigalo in vzajemno napredovalo; prvi stiki in pojavi vzajemnosti so bili podani v prvih izrazih — ko je razvoj ustavil gibanje, pričeli so se razvijati prvi znaki sedanje vojne. Zastalo je, in sile ni bilo videti in ne slutiti, ki je ustavljala tok; danes vemo zato, a danes tudi jasno vemo: da smo vnovič postavljeni pred isti problem in če bi se danes pričeli znova razvijati, bi prišli vnovič do iste točke, kakor dobro vemo, da moramo priti sedaj tudi daleč dalje, naprej od te točke; da se ima z vsem jugoslovanskim narodom ujediniti tudi naš stan in so stanovska ujedinenja morda predpogoj vsemu trdnemu narodnemu ujedinenju!

Učiteljski naraščaj je združil v svojem programu deloma točke narodnega radikalizma, izkušal je uveljaviti nazore onih Masarykovih učencev, ki so podali slovenski mladini »Poslanico«, združil je v njem tudi vse, kar je našel v javnosti dobrega za učiteljstvo; zavzel je stališče nasproti glavnim javnim vprašanjem, ki so danes aktualna za naš razvoj.

Ce prinašamo danes načela, po katerih se je vzgojeval naraščaj pred leti, ne mislimo podajati s tem ničesar originalnega novega iz strui, iz katerih je ta učiteljski naraščaj izšel, iz njih je povzeto in prirojeno stališče, iz njih so se razvila načela in po njih so podana tu, kolikor se krijejo, oziroma so se krija s stremljenji naraščaja.

Virov zato ne bomo posebe citirali, tudi, ker se pri načelih ne vprašujemo, od kje izviraajo, temveč kakšna so!

Posebe nas je pa privedlo do objave »spominov iz pretoklosti« dejstvo, da danes stojimo pred rešitvijo istih problemov, ki smo jih reševali že tedaj, še bolj pa, da je problem vzgoje učiteljskega naraščaja postal danes še perečejši kakor je bil tedaj; ker je pa danes že gotovo, da je vsa bodočnost slovenskega učiteljstva odvisna od njegovega naraščaja, kakršen bo; da je od njega odvisno tudi slovensko šolstvo, kakšno bo v njega najbistvenejši notranjosti, in je od tega odvisna usoda in bodočnost naroda, kakšni ljudje ga bodo vzgajali in učili v njega najmlajših letih in kakšne bodo prve kali, ki bodo vsejane v njega srca.

Potrebno je omeniti, da se učiteljstvo, ki se je tedaj vzgojilo v smislu navedenih načel, danes povečini nagiblje v

javnosti v struju socialne demokracije ali bolje rečeno, se je popolnoma nagnilo v veletoke socializma, le oni so se nagnili na pot liberalizma in so se zadovoljili s priklopitvijo k stari struji tzv. liberalizma v naši javnosti, ki so se nehali baviti s socialnimi vprašanji; drugi pa iščejo priti v raziskovanju problemov dalje ter so se nagnili tja, kjer se sicer ne računa s položajem v narodu in položajem naroda samega, a se hodi v socialnem oziru pot najstvarnejše in najgloblje, ker se je trdno prepričalo, da so ideje socialne pravičnosti tako resnične in prave, da jim se zmaga zagotavlja in je vsem problemom, ki jih vsebuje ta ideja, brez računov s položajem zagotovljena.*

Toda zdaj se nam, da so sedanji trenutki za naš narod prevažni in neodložljivi, da bi puščali vprašanje naroda, ki je združeno z njegovo eksistenco, sedaj v odločilnem trenutku, tako v ozadju; zato vidimo, da se je ono učiteljsko obrnilo v pravo smer, v tisto smer; kjer bo najizdatneje pomagalo sebi in narodu — če bo izkušalo vplivati na to, da se bo računalo ne le samo z idejo, temveč tudi s položajem in potrebami naroda.

JAVNOST.

Deloma nezadovoljstvo s stari, za to mlajšo generacijo že zastarelim, deloma hrepenenje po novem — boljsem je privedlo tedanji učiteljski naraščaj do tega, da se je družiti in izkušal sam vzgojiti v duhu, prikladnem času in napredku: z notrajnim svojim duševnim prepričanjem, v evolucijo svoje notranjosti podrinev in s tem celote je hotel prinesiti naraščaj novega duha in novo življenje v vrste učiteljske in v njega organizacije.

Tožne in žalostne razmere med učiteljskim in to političke, gnotne in splošno socialne so ga prisilile do tega, da se je pričel že v povojih družiti in organizirati in si je skupno izkušal izboljšati stališče ter si ustvariti boljše bodočnost s tem, da je že pred vstopom v službo pričel študirati in proučevati javne domače razmere, fiskal vzrokov zla in si začrtal pot, ki mu naj bi prinesla uspehe.

Temu mnogo krivja premala brižnost učiteljskega naraščaja se da deloma opravičiti v preobloženju z delom, deloma v boju za obstoj pri takem gnotnem stanju; deloma pa ostaja neopravičljiva in preostaja bodočnosti kot bodoča naloga.

Dejstvo, da so te razmere privedle učiteljsko do medsebojnega razdora in propadanja, da je bilo to učiteljsko izkoriščano od političkih strank in drugi strani, da mu te političke stranke niso hotele priznati niti poštenega minimuma, niti socialni pravičnosti odgovarjajočega zadostnega gnotnega stanja, da so gnotno stanje, ki mu ga določa že naravni princip eksistenčnega prava, izrabljali celo v to, da so si sebi ohranjali moč in učiteljsko napravili odvisno od sebe, ker so hoteli preprečiti, doseči učiteljsko tisto veljavo, ki mu resnično gre med narodom in je odgovarjajoče važnosti njegovega socialnega dela in socialni stopnji; to dejstvo je privedlo naraščaj do uvidevanja, da tako ne more in ne sme iti več dalje. Nujno je potreba osamosvojitve sebe in svojega dela!

Naraščaj je spoznal, da je pri njegovi vzgoji neobhodno potrebno pečati se že za dobe študija z javnimi vprašanji, da mu jih je študirati in ne izključevati, kakor je to zahteval disciplinarni šolski red, ker sicer mu bo manjkala one dobe vzgoje in samostojnosti, ki jo dobi visokošolec na univerzi, katero pa učitelj lahko nadomesti le v času svojega študija na učiteljski. Zato vzgojno doba učiteljev na učiteljski ne sme biti enaka oni srednješolskega dijaštva, temveč ima glede svobode v vzgoji in smotrov izvenšolske vzgoje biti enaka visokošolskemu dijaštvu ter se ima v stremljenjih z njimi kriti: javnosti in javnih vprašanj mu ni tonej zabranjevati, temveč ga je v nje uvajati; ne z aktivnim sodelovanjem, temveč s proučevanjem!

Naraščaj je pa spoznaval, da je mnogo našega učiteljskega, s posebnim poudarkom srednjih dob, »prepojenega z nekim duhom negotovosti in nesamostojnosti; brez orientacije; prepojeno je celo z duhom egoizma, separatizma, materializma, z duhom stancovske razdirljivosti — manjka mu najosnovnejših pojmov o socialnosti. Njih revolucionaren duh ne pozna evolucije, zato je njih delo enako njih značaju, in iz tega se je rodilo koristno-človstvo zadnjih dob. Kot taka se je rodila opozicija v glavni učiteljski organizaciji in je zven nje, s pomočjo druge organizacije,* ki se je zopet naslanjala na tedaj vladajočo političko stranko, naslaskovala to glavno organizacijo, a bila je zasnovana na preslabih in pregabljenih temeljih.

zato je ni mogla premagati, niti prenoviti, temveč je bil že v njen temeljih, na katerih je bila zasnovana, označena nje propast; zato se, je uvidevši to, postavil naraščaj na stališče; preiti preko te opozicije na dnevni red in najenergijeje ignorirati brezglavo početje teh elementov v učiteljskih vrstah.

Spoznalo se je dejstvo, da se celo naše razumnost, naša inteligencija dovolj ne upošteva našega narodnega šolstva in njega napredka; oziroma šolstvo upošteva z navajanjem pač, a temmanj se zaveda elementa, od katerega je odvisen ves napredek šolstva — narodnega učiteljskega, ter iz političkih ozirih omalovažuje to učiteljsko ter s svojo nesrečno taktiko indirektno celo podpira naravno neznosen pritisk nasprotnikov učiteljskega in v obmejnih krajih indirektno tudi vnanji pritisk sovražnikov slovenskega naroda. To dejstvo je privedlo do spoznanja, da se je nujno in neobhodno ravnati po teh razmerah, to se pravi: izvajati konsekvence! V prvi vrsti je spoznal naraščaj, se je samim reorganizirati in se skrbneje in intenzivneje pripravljati za bodoče delo, kakortudi se seznaniti z bodočimi težnjami in potmi, ki vodijo do popolne osamosvojitve.

Da je pa mogoče doseči to, je potreba dela in samozavesti. Zavedati se mora sebe in resnosti položaja, in iz te samozavesti mora vzkliti spoznanje, da ker se hoče tem neznosnim razmeram od pomoči — se hoče od pomoči samim! Eno spoznanje se mora roditi — stara resnica, ta namreč: da kdor se hoče bojevati proti brezbriznosti, malomarnosti in nedelavnosti — mora korakati sam ter ne pričakovati od nobene strani kakke podpore ali vsaj opore!

Naraščaj se je oprijel divize: S pomočjo resnega in vztrajnega dela se hočemo izpopolnjevati in hočemo kulturno napredovati s posameznikom v celoti; javnost pa proučujemo, spoznavamo in študiramo, da vstopimo večji razmer v življenje; kdor se strinja s tem načelom, ga je pridobiti za delo, opozori naj se ga pa, da so tudi na našem praporu zapisane besede pesnika: »Za nami ne hodi strahopetec naj nikar; naš pot je borba, žrtva, mučeništvo, ki vodi skoz nevihto in vihar!«

ŠOLA.

Rodilo se je spoznanje, da šola učitelju ne da one vsestranske izobrazbe, ki se od učitelja zahteva in ki mu je nujno potrebna. Da učiteljski, njih notranja uprava in učna uredba ne odgovarja duhu časa, še manj pa napredku znanosti in vede sedanjega časa, to je že znana resnica. Niso pa temu krivi profesorji, ni krivo učno postopanje, temveč so temu krivi načrti, na podlagi katerih se vzgojuje učiteljsko in na podlagi katerih ne dobiva in ne pridobi one izobrazbe, onega znanja za življenje, katerega bi moralo z ozirom na socialni položaj stanu v narodu. Tako se duševni in gnotni položaj slovenskega učiteljskega naraščaja ne da primerjati z velikimi zahtevami, ki se stavijo v učitelja kot vzgojevalca mladine in naroda.

Jasno se lahko spozna zastajanje in nazadovanje šolstva z ozirom na naša učiteljska, ki so v mnogih ozirih tako nedostatna in pomanjkljiva, da kriče zahtevajo temeljitih reform. In te nedostatke spoznavati in reformne zahteve proučevati, to je najnujnejša naloga, osobito zagotavljanje, ker so one glavna podlaga nezdravih razmer med učiteljskim. Lahko rečemo, da kot najidealnejši človek stopi učitelj z zrelostnim izpričevalcem v roki na svoje službeno mesto v laibe — in odvizeta mu je možnost, da bi z lahkoto še nadalje skrbel za svojo izobrazbo. Pač se mu mudi široko polje delavnosti med ljudstvom, toda primanjkuje mu moralne opore od zunaj, ker mu jo je šolska izobrazba dala premalo.

Ta žalostna dejstva govore jasno in odločno, kako nujno je potrebno, da se učiteljski naraščaj še v času študija poprime sam s svojo lastno energijo in pridnostjo dela, da sam nadomesti to, česar mu šola ne daje. V dobi študija si ima nabrati duševnih zakladov, ki jih lahko potem uporabi, ko je v osamelosti in zapuščeni navezan na samega sebe in svojo zmogljivost. Tista moralna sila, ki si jo pridobi s samozavestjo, samovzgojo in samozobrazbo, mu je v najtrudnejši oporo v časih, ko življenje toleče s trdo pestjo po njem. In kdor si pravčasno ni nabral dovolj znanja in trdne volje, ta se vda brezplodni resignaciji, vda se pijači, brezdelnosti in postane samo točna uradna mašina. Učiteljski stan pa zahteva — morda bolj nego kateri drugi — krepkih, energičnih in vztrajnih delavcev.

Oprijeti se je in prilastiti si je znanja, ki ga lahko pridobimo na podlagi šole, študirati, kaj bi še morali pridobiti, na drugi strani pa se samim izobraževati, to

se pravi, skupno si iskati izobrazbe, ki jo šola ne daje to je najnujnejši namen.

Nikakor pa ni to kako definitivno in vzdržljivo stanje, ker odločno je stopiti pred ljudske in narodne zastopnike in tako pred državo in ji kategorično povedati: Naš smoter je, doseči temeljito in korenito reformo učiteljske izobrazbe, ki mora temeljiti na principih svobode znanosti, svobode vzgoje in svobode narodnosti!

Dati jo — to je državna dolžnost!

NARODNOST.

Narodnost nam je najvišje načelo, narodova vsestranska gospodarska, socialna, kulturna in politička osamosvojitve nam je težko zaželjeni smoter.

Da stojimo odločno na narodnem stališču, tega nam, učiteljem slovenskega naroda ni potreba posebe poudarjati; da smo narodni, in sicer po bistvu optimisti, ima svoj izvor v trdni in neomajani veri v bodočnost našega naroda in z njim učiteljskega, kakor v trdni in nepromagljivi volji, da se temu narodu žrtvuemo, da zanj delamo in posvetimo vse moči njega vsestranskemu napredku.

Tako čitamo zapisano v programnih točkah tedanjega naraščaja!

Kot narodnim učiteljem je pa napovedati brezobziren boj vsemu, kar je narodu škodljivega, kar bi ga utegnlo ovirati; napovedati je v prvi vrsti boj nazadom naših narodnih nasprotnikov o narodni nadvladi, napovedati pa je tudi oster boj brezbriznosti in malomarnosti onega dela slovenskega razumnštva, ki z občudovanja vredno ravnodušnostjo opazuje tragedijo naroda in dopusti, da pada postojanka za postojanko v sovražno žrelo; da, če jim celo sama ne pripomore pri tem delu in jih sama ne izpostavlja pogubi, ker trpi in gleda, da se celo izključno narodno-gospodarska, izključno narodno-kulturna in izključno narodno-obrambna in socialna vprašanja izrabljajo za notranje strankarsko političke boje in tako slabi moč naroda v odporni sili na zunaj.

Uvideti je nujno potrebo, da se zažve, ki se tičejo vsega naroda brez razločka političkega mišljenja, in to narodno-gospodarske, narodno-socialne in kulturne in narodno-obrambne, izvzamajo izven notranje strankarskih političkih bojev, da se zanje nujno ustanovi vrhovna narodna instances, in to nepolitiška, ki prevzame vodstvo in direktno v teh vprašanjih.

Naše načelo je avtonomija, zato se hočemo beriti tudi za odpravo vladajočih narodov, ker je boj za nadvlado med narodi le tekovanje med kapitalisti in je boj za avtonomijo in proti izkoriščanju tudi boj proti kapitalizmu in hkrati boj za občo socialno pravo; načelo bodi — samouprava: ne narod nad narodom, ne narod proti narodu, ampak narod poleg naroda, priznavajoč ta načela, stoječa na temeljnem prepričanju demokratizma in socialne pravičnosti, na katerem bodi zgrajena bodočnost.

Narodnost ni nikak malik! Narodnost je naravni element človeka, naravni delokrog za socialno življenje in se ne vidi samo v vzajemnosti, temveč se mora uvideti ta vzajemnost že kot sredstvo v dosego skupnih kulturnih in socialnih smotrov.

Positivno narodno delo se nam vidi s tega stališča čisto konkretno! Ne oni, kdor laže, kdor skriva zaradi dobička svoje prepričanje, kdor se priljuje posameznikom in množicam; ampak oni, kdor naravno in razumno živi in vrši poklic v socialnem duhu — tak koristi narodu. Z zdravim poimencem, bo zdrav narod: duševno, moralno-socialno in gospodarsko!

Delo stanu in njega napredek poučuje in koristi narodu tisočkrat in tisočkrat več, nego vsi bombastični govori o domovini in narodu. Zatorej vidimo rešitev narodnostnega vprašanja za učiteljsko v tesni združitvi slovenskega učiteljskega v svrhu pospeševanja šolstva, vzgoje in pouka, v svrhu stanovskih interesov in v svrhu etnotnega postopanja pri narodno-socialnem — prosvetnem delu. Realizovanje narodnega programa vidimo v točni vršitvi poklica in v pospeševanju šolstva. (Dalje prih.)

Načrt o preustrojitvi šolstva.

Obravnavalna pola za IV. skupino:

Narodna ženska vzgoja.

a) V šoli.

Vzgoja bodi:

- I. Narodna
- II. Ženska
- III. Kolikor mogoče v razgovorih.

I. Narodna:

1. Poudarjanje narodne pesmi, (pri petju, čitanju, slovstvu);

2. poudarjanje narodne pripovedke, (pri čitanju, spisju, risanju);
3. poudarjanje narodnih motivov, (pri risanju in ročnem delu);
4. poudarjanje narodne noše, (pri zemljepisu in zgodovini);
5. poudarjanje narodnega aktualnega političkega in kulturnega razvoja, (pri zgodovini, zemljepisu, slovstvu, čitanju, spisju in računstvu);
6. poudarjanje narodnih dobrin v življenju, obrti in trgovini, (pri zemljepisu, prirodopisu, prirodoslovju, spisju, čitanju, kemiji);
7. poudarjanje narodnih kulturnih naprav, kakor: časopise, društva: (književna, pevska, telovadska itd.) šolstvo, muzeji, umetnost; (pri zemljepisu, zgodovini, slovstvu, čitanju, spisju.)

II. Ženska:

1. Vzbujanje nežnosti in čuvstvenosti do dobrote in duševnih fines:

- a) poglobitev v narodo, (pri prirodopisu, zemljepisu, spisju, risanju);
- b) poglobitev v dušo sebe in bližnjega; (pri čitanju, spisju, zgodovini);
- c) poglobitev v socialno življenje, (pri čitanju, spisju, zgodovini, zemljepisu, pri telovadbi (in sicer kot: zunanja oblika s poudarkom na duševno oliko);
- č) poglobitev v umetnost, (pri slovstvu, petju, risanju, čitanju, zgodovini in ročnem delu);
- d) razgovori o dobroti.

2. Privzganje volje in moči za socialno življenje:

- a) Poudarjanje premagovanja in zdržnosti (pri vseh predmetih z ozirom na individualni razvoj posameznih učenk);
- b) egoizem — altruizem — (v obliki razgovorov).

3. Privzganje umevanja za dom:

- a) Razgovori o perilu, zlaganju perila, spravljanju, snaženju in likanju in pranju perila in oblek, (pri ročnem delu);
- b) razgovori o postrežbi bolnikov, domačih zdravilih, o redu, snagi in kubi s posebnim poudarkom na čuvstvenost in dušo kot gospodinja sama ali s posli, (pri somatologiji, prirodopisu, fiziki in kemiji);
- c) poudarjanje duševne fineše z vso družino in pri vsem domačem delu, (pri ročnem delu, spisju, čitanju);
- č) navajanje na čut lepote in duševnosti, ki jo naj dajo učenke tudi v reči, torej v šolsko sobo, domačo sobo in dom sploh. Posebno tudi v svojo zunanost, kakor v obleko, frizuro itd. in v stvari, ki jih imajo pri sebi in okrog sebe.

(Vse to dajmo učenkam le mimogredé, da tega ne zapazijo in si vendar proizvajajo vse to).

b) Izven šole.

- I. Knjižnice;
- II. petje, pevska društva;
- III. poučni izleti. Poglobljanje v prirodne lepote. Umetniške razstave.

IV. Predavanja:

1. O slovenskem slovstvu, o narodnih pesmih, o zgodovini in zemljepisu s posebnim ozirom na pomen ženske v svetovnem boju;
2. o zdržanju, premagovanju in močni volji;
3. o medsebojnem razmerju ženske z moškimi;
4. o ljubezni:
 - a) duševna,
 - b) spolna,
 - c) koketerija,
 - č) vlačugarstvo.
5. O zakonu:
 - a) žena,
 - b) mati,
 - c) gospodinja,
 - č) prijateljica moža (tovarišica tudi pri njegovem delu).
6. O vzgajanju otrok:
 - a) telesna vzgoja, (obleka, prehrana, dojenčki);
 - b) duševna vzgoja, (igrače, igre, pravljice);
 - c) zdravljenje doma; postrežba; domača zdravila.
7. O dobroti:
 - a) dobrota kot temeljni kamen doma,
 - b) dobrota kot temeljni kamen srečnega življenja,
 - c) dobrota kot zahteva človeka, ki bodi človek.

V. Prostí razgovori (debate).

Marija Kmetova.

NB. Vsi, to vprašanje zadevajoči odgovori in razprave naj se pošiljajo na gdč. Marijo Kmetovo, Trst-Kolonja, Strada nuova 1.